

“Çocuklukta, babanın korumasından daha çok ihtiyaç duyulabilecek başka bir şey olabileceğini zannetmiyorum.”

S. Freud (1930)

Babanın Çocuğun Hayatındaki Yeri ve İyi Baba

Babanın, insan psikolojisindeki önemi üzerine yapılan araştırmalar biraz geri planda kalmış, son yıllarda önemini hissettirmeye başlamıştır. Baba, 30-40 yıl öncesine kadar çocuklarıyla ilişkisinde daha otoriterken ve uzaktayken, daha çok eve para getiren, evi koruyan bir konumdayken günümüzde ailedeki yeri anne-çocuk ikilisine daha yaklaşmış ve ilişkilerde daha demokratik bir düzey kazanmıştır. Günümüzdeki sosyal değişiklikler, çekirdek ailelerin artması, annenin çalışması veya uzun yıllar eğitim alması, babanın çocuk bakıcılığına katılmak zorunda kalması, babanın gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemde annenin daha yakınında olabilmesi, kadınların daha özgür bir yaşamı arzulaması, ilişkilerin insan psikolojisindeki yerinin daha yakından araştırılmaya başlanması babanın ailedeki konumu üzerinde daha çok durulmasına yol açmıştır.

Araştırmacılar babanın rolünü inceledikçe onun yaşam boyunca sürdürdüğü; koruyucu, kapsayıcı, destekleyici, mücadeleci, başlatıcı, kural koyucu, akıl danışılan ve örnek oluşturan yönlerini daha iyi anlamışlardır. Bunun yanında babanın ihmalkârlılığının, etkin olmamasının veya yokluğunun her kültürde çocuğun bireysel, sosyal ve aile içi yaşantısında derin yaralar açtığını görmüşlerdir.

İyi bir baba olması için iyi bir anneye, iyi annelik yapılabilmesi için iyi bir babaya ihtiyaç vardır.

Dengeli bir ailede eşler arasındaki işbirliği gebelik öncesinde başlar, gebelikte, doğumda ve doğum sonrasında sürer. Anne-bebek ilişkisi yaşamın ilk yıllarında daha merkezde olduğundan ve bebek çevresini tanıırken annesine başvurduğundan, annenin kocasına karşı tutumları çocuğun kafasındaki baba hayalinin şekillenmesinde çok önemlidir. Annenin kocasına karşı tutumlarının temelinde annenin kendi babasıyla kurduğu ilişki yatar. Çocuğun ruh sağlığının iyi gelişebilmesi için anne ve babanın arasındaki ilişkinin güzel olması gerekir. Çünkü çocuk, anne ve babasıyla özdeşim kurarken aralarındaki ilişkiyi de içine sindirir. Çocuğun zihnindeki baba, gerçek babanın, çocuğun hayalindeki babanın, gelenek ve göreneklerdeki babanın ve toplumsal yaşamdaki baba rolünün bir karışımıdır. Çocuğun zihninde canlandırdığı baba, yaşamın her evresinde değişir ve gelişir.

Baba Olmak

Baba, çocuk doğmadan önce anneye destek olurken, doğduktan sonra da anne-bebek ilişkisinin iyi olabilmesi için elinden geleni yapar, koruyucu ve destekleyici yönü ön plandadır. İlk dönemde anne kendisini bebeğine adar ve psikolojik açıdan desteğe çok ihtiyaç duyar. Babanın görevlerini aksatması durumunda anne çabuk tükenir, üzüntü ve kaygı yaşamaya çok yatkındır. Birden fazla çocuk varsa annedeki tükenme ve psikolojik sorunlar daha çabuk ve sık gelişir. Bebek, annenin ve babanın yarattığı güven ortamında ilk aylardan itibaren temel güven duygusunu kazanır. Ancak sevgi alan bir bebek ileride kendisini sevebilir. Baba, güvenin ve emniyette hissetmenin kaynağıdır. Bu sıralarda anne, bebeğini kendisinin bir parçası gibi algılamakta, baba baştan itibaren bebeği başka biri olarak algılar.

Bebek 2 yaşına yaklaşırken anneden ayrılmaya ve çevresindeki dünyayı araştırmaya başlar. 3-3.5 yaşlarında yeniden bir anneye yaklaşma-anneden ayrılma krizi yaşanır. Baba bu ayrılma dönemlerinde önemli rol oynar, bu dönemlerin daha rahat yaşanmasını sağlar, döneme hız katar, aile ortamındaki gerginliği azaltır. Annesinden ayrılırken kaygı yaşayan çocuk, babasıyla kurduğu ilişki sayesinde bu kaygının üstesinden gelir. Baba, çocuğun özerklik duygusunun gelişmesinde etkilidir. Erkek çocuk babasını örnek alarak kendi isteğiyle etkinlikleri başlatabilir ve bunları sürdürme yetisini kazanır.

Baba, anne çocuk ikilisinde üçüncü kişi olarak yerini aldığı anda artık çocuk sosyal yaşama hazırdır. Annenin dışında bir başkasını, yani babasını zihninde canlandırabilen çocukta sembol oluşturabilme yetisi gelişir. Bu dönem insan psikolojisindeki en kritik dönemlerden biridir.

3-3.5 yaşında kuralları ve sosyal yaşamı öğrenmeye başlayan çocuk, babasının gücüne ve kural koyucu niteliklerine sığınır. Çocuk uyum sağlarken sıkıntı yaşasa da, zorlansa da baba duruşunu koruyabilir ve sevgisini hissettirirse çocuk bu yaşadıklar sayesinde kendi denetimini sağlamaya başlar. Aynı dönemde çocuk; öfke, sevinç gibi yoğun duygular yaşar, hareketliliği artar. Babanın yukarıdaki yaklaşımları duyguların ve motor hareketlerin denetiminde önemlidir. Bu sırada anne-çocuk ilişkisinde yaşanan gerilimleri azaltmada babaya çok iş düşer. Anne "kötü" olduğunda babanın varlığı, baba "kötü" olduğunda annenin varlığı çocuğu rahatlatır. Baba, öfkeyi kontrol etmede ve uygun biçimde ifade etmede bir örnek olur. Baba, oğluna yıkıcı olmadan nasıl güçlü bir erkek olunacağını öğretir.

Kuralları öğrenmenin en tipik örneği tuvalet eğitimidir. Tuvalet eğitiminde baba, kural koruyucu özelliğiyle annenin yanında yer alır, anneyi destekler. Baba, bu dönemden sonra kural koyucu rolünü cinsel yaşam için de hissettirecektir. Erkek çocuk babasından nasıl bir erkek gibi işendiğini, nasıl tıraş olunduğunu ve banyo yapıldığını öğrenir. Bu dönemde erkek ve kız arasındaki cinsiyet farkı iyice belirginleşir. Erkek çocuk pipisinin farkına varır. Baba, oğluna penisiyle nasıl erkek olduğunun yanında erkek olmanın farklı yönlerini de öğreterek erkek cinselliğine derinlik katar.

Annesine âşık olan erkek çocuk için veya babasına âşık olan kız çocuk için baba, aile içinde yaşanan cinselliğin düzeyini ve şeklini belirler. 4-5 yaşlarındaki erkek çocuk, annenin bebeği olmaktan çıkıp onun sevgilisi olur. Artık babayı bir rakip olarak görmektedir. Burada yaşanan çocuksu cinsellikten şiddetle kaçınıp bastırmak veya çocuğu gerçek bir sevgili/rakip gibi görmek çocuğun gelecekteki cinsel yaşamını olumsuz etkiler. Babanın çok ezici bir rakip olarak görölmesi; onun sevgisinden mahrum kalmaktan, cezalandırılmaktan ve aşğılanmaktan korkmaya yol açar. Babanın kendisini yenerek zarar vereceğinden korkan erkek çocuk, yine babasının yardımıyla, bu kaygısını oyun, spor gibi başka etkinliklerle aşmaya çalışır. Baba, oğluna karşı öfke ve nefret duyabilir ama bunu belli sınırlar içinde kalarak yapar. Bu sırada bile oğlunu sevdiğini hissettirmelidir. Bu dönemi sağlıklı bir biçimde aşan çocukta, vicdan ve babayla sağlıklı özdeşim gelişir. Artık öfkesine tahammöl edebilir, aynı kişiye karşı sevgi ve nefret duyabilir.